

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 39.

У НОВОМ САДУ 30. СЕПТЕМБРА 1891.

Год. I.

ТРОПАРИ ХРИСТОВИХ И ВОГОРОДИЧНИХ ПРАЗНИКА.

У СТИХОВЕ СЛОЖИО Ив. М. Поповић.

На Малу Госпојину.

ођење Ти, Мајко Дево,
Гадост целом навестило свету,
Јер из Тебе засјало је сунце,
Светлост правде: Христос Бог и Господ,
Који нам је разорио клетву,
Осуђење, те благослов даде,
Смрт сопственом згазио је смрћу,
И живот нам покљони на веки!

На Кршов-дан.

Спаси, Боже, благослови људе
И наслеђе — све хришћане, верне —,
Дарујући најсветлијем краљу,
Владару нам Франц-Јосифу Првом,
Да душмане може да победи;
Часним крстом заклањај и чувај
Становнике, свеколико људство!

На Ваведене.

Данас нам је предказање благе,
Добре воље свемоћног нам Бога,
О нашем се говори спасењу,
Јер се сада у светоме храму
Тако јасно појавила Дева
И тим Христа предказује свима.
С тог весело и ми Јој вапијмо:
О, радуј се Творчевог старања
За човештво испуњена срећо!

На Божић.

Рођење Ти засијало, Христе,
Целом свету ка' видело ума,
Јер и они, који све до тада
Звездама служили бејаху,
Од звезде се научише Теби —
Сунцу правде клањати се, Спасе —
И да Тебе с истока познаду,
О, Господе, нека Ти је слава!

На Нову Годину.

На сјајноме престолу на небу
Седиш, Христе, с Оцем без почетка
И с божанством пресветога Духа.
Међ' људе си изволео доћи,
Од пречисте родити се Деве
Матере Ти, Исусе, на земљи,
Тога ради после осам дана
Као човек и обрзан беше.
Слава Твоме савету нек буде,
Слава топлом, великом старању,
Слава Твоме силаску овамо:
О, Једини љубитељу целог,
Васколиког човечанског рода!

На Богојављење.

У Јордану, Господе и Спасе,
Кад си био, крстећи се онде,
Тројичанско поклоњење тад се
Више реке показало беше,

Јер са неба родитељски глас је —
 Бога Оца — сведочио за Те,
 Љубазним Те именована сином,
 Дух се сиђе у виду голуба,
 Потврђење тим речима даде.
 Ти, који си јавио се нама
 И који си просветио људе,
 Христe Боже, нек је слава Теби!

На Срешење.

О, радуј се, благодатна Дево
 Богомати, јер из Тебе као
 Сунце правде Христос Бог нам сину,
 Осветљава и у тами људе!
 Весели се и ти, врли старче,
 Јер си Оног примио на руке,
 Који наше ослобађа душе
 И који нам ускренуће даје!

На Благовести.

Данас нам је спасењу почетак
 И вечна се обављује тајна,
 Сином Деве син Божији бива,
 Арханђео ту казује срећу.
 За то и ми са Гаврилом скупа
 Богомајци вапијмо: радуј се.
 Благодатна, јер је с тобом Господ!

На Цвешу.

Општи васкрс . . . пре страдања свог си
 О њему нам уверења дао,
 Из гроба си подигао, Христe,
 Ускрсао из мртвих Лазара,
 Па и ми Ти ка' дечица с тога
 Са знацима победе у руци
 Вапијемо, радосно кличемо,
 Јер си прави победилац смрти:
 Слава нек је на висини — Богу —,
 Благословен да си, који гредеш,
 Долазиш нам у име Господње!

Сви, који смо са Тобом крштењем,
 Христe Боже, сахрањени, вечно,
 Бесамртно жиће нам подари
 И томе нас достојнима пађе —
 Својим славним ускренућем, Спасе.
 (— Кад се дете при крштењу спушта,
 Погружава у водицу, значи,
 Да се губи, да умире греху,
 Да се њега клони и окане,

Тада Христов спомиње се погреб,
 А када се из ње дигне, то је
 Оживљење благодатног жића,
 Тад се Христов означаје васкрс. —)
 Радосно Ти појући — кличемо:
 Слава Богу, благословен буди,
 Који гредеш у име Господње!

На Велики Четвршак.

Када славни ученици поред
 Умивања пре вечере, Аристe,
 Разумом се просветљаху, тада
 Неваљали и злочести Јуда
 Из грамзења за новцима, благом,
 Све је већма тонуо у мраку
 И неправим судијама Тебе:
 Праведнога судију предаје.
 О, човече, који за имањем,
 За богатством непрестано тежиш,
 Погле, Јуду! он је због новаца
 Обесио, удавио себе.
 За то бежи од несите душе,
 Ка' Јудина што је — ето — била,
 Кад се дрско усудити смела:
 С учитељем тако да уради!
 Али Ти си, о Господе Боже,
 Неизмерно благ и добар свима,
 Вечна слава нек се Теби поје!

На Велики Пешак.

Искупио, избавио јеси
 Од правичне, законите клетве,
 Од проклетства и каштиге људе.
 Својом часном проливењем крвљу,
 Кад си био разапет на крсту,
 Кад су копљем проболи Ти ребра,
 Бесмртност си подарио нама,
 Спаситељу, нека Ти је слава!

На Велику Суботу.

Добри Јосиф пречисто Ти тело
 Скинуо је са дрвета, крста,
 Чистим га је обавио платном
 И мирисом помаза, у нови
 Гроб га метну и положи тада.

Мироносним женама при гробу
 Предстао је анђео, велећи:
 За мртве је мирисаво уље,
 Али Христос иструнути не ће!

На Ускрс.

Христос Господ васкрсе из мртвих,
Смрт је својом уништио смрћу
И онима у гробови' доле
Нов је живот даровао тиме.

Васкрсење анђели Ти поју
На небеси, Спаситељу Христе.
Дај и нама људима на земљи:
Чистим срцем да славимо Тебе.

На Томину недељу.

Гроб ма да је запечаћен био,
То си ипак, јер си живот, Христе,
Изишао, засјао из њега;
Ма да беху закључана врата,
Ипак за то ушао си, Боже,
Ти, који си ускренуће свију —
И међ' своје ученике стао.
Преко њих си обновио прави
Дух у нашим срцима и недри'
По вељој Ти милости, доброти.

На Спасов-дан.

У слави си узнео се моћно
На небеса, Господе и Боже!
Светога си обећао Духа
И тим радост учеником створи;

Уверени беху, да си прави
Син Божији, избавитељ света.

На Духове.

Да си свагда благословен Христе!
Ти си мудре показао ловце
И целу си васиону брзо
Преко истих задобио за Се,
Па и с тога нек је вечна слава
Теби, који човечанство љубиш!

На Преображење.

Преображен био си на гори,
Показавши учеником славу,
Колико су могли да је схвате
И поњају, о Христе и Боже!
Молимо Те, да и нама грешним —
По топлима молитвама свете
Богомајке, јавне се, изиде
Свагдашњег Ти сијања сунашце.
Ти нам дајеш светлости и њом нас
Озараваш, нек је слава Теби!

На Велику Госпојину.

Рођењем си сачувала девство,
Умрла си, ипак свет ни тада,
Богомати, оставила неси
И у жиће, о живота мајко,
Одавде си пресељена била.
Сад својима молитвама горе
Избављај нам од самрти душе!

ЗНАЦИ ПРАВЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ.

(Против учења Вл. Соловјева.)

(Наставак.)

ао што сви уображени ревнитељи црквене истине одричу савремене им цркве због својих идеалних представа о цркви тако и г. Соловјев. Он није задовољан са садањом православном црквом и одбацује сву њену историју на рачун свог омиљеног идеала. Он жели да види на земљи једну црквену монархију, у коју би ушла сва царства и народи, као дијелови у једну цјелину, у којој би била једна видљива глава са божанственим авторитетом и узвишена нада свију царства овога свијета, а све свјетске главе и владаоци царства и народа били би њеним послушним оруђем ради очувања људске

правичности и црквених интереса, и чији би живот био са свим проникнут хришћанским начелима; у кратко: он би желио да види што прије на земљи царство Божје. Оживотворење тога идеала види он у устројству и раду римске папистанске цркве, те је с тога и пренио на њу своје симпатије, своју вјеру, своју наду и све очекивање љепше будућности.

Ми и сами, са своје стране, тврдимо, да је црква, једна по своме духу, ишла и још сад иде за спољним јединством, за јединством јерархичким, — о чему ће се говорити ниже, — но је ли истина, да се идеал васионске цркве остварава тобож'

у цркви латинској? и је ли праведно осуђивати источну цркву за то, што она својом спољашношћу не одговара идеалним захтјевима автора? Не мирише ли то на поступак древних расколника — новацијана и донатиста — који одступише од своје цркве само за то, што она није црква по њихову схваћању?

Ми се не ћемо упуштати у појединости књиге г. Соловјева, — то би нас одвело веома далеко, а осим тога није ни нужно, — јер је истина православља јасна сваком ко има очи да види, и може ју чути сваки, ко има уши да слуша; — овом приликом обратимо своју пажњу на друге стране питања, а на име: потрудићемо се да определијемо и установимо она опћа начела, по којима би ми могли судити о достојности и истинитости овог или оног вјероисповиједања, па ћемо отуда извести закључак: у колико има право г. Соловјев, бранећи папштанску систему. Питања те врсте јесу од опће и за све једнаке важности.

При тој ненормалној разлици хришћанских вјероисповиједи, која је постојала до сада, и постоји и сада, и при том присвајању чистоће вјере и истине од сваке вјероисповиједи, које се (присвајање) опажа код сваке, радознали ум хришћански свагда је тражио и тражи таква средства, помоћу којих би могао распознати истину од лажи, чисто исповиједање од нечистога, повријеђенога. Ако нам је дата истина, то су нам, без сумње, дата и средства да ју познамо, усвојимо и чувамо, и ми имамо сада само да разјаснимо та средства и применијемо свакој повојављеној исповиједи: и лаж ће се одмах познати.

Таква средства дата су нам прво — у ријечима самога Господа о том, како људи примају истину и животворну благодат; друго — у ријечима апостолским о разлици Духа Божјег од духа антихристовог; треће — у непрекидности апостолског предања у цркви; четврто — у самом карактеру и особинама јеретичког учења. Разјаснимо то.

I.

Прво средство, да се прими и усвоји истина, показано је било самим Спаситељем. Кад је Он почео проповиједати, да је Он прави Месија, Онај, о коме писаху Мојсије и пророци, — наишао је на отпор код јудејских вођа, који имаху тјелесне и чувствене представе о царству Месијину. Те представе, достојне осуђења, саме по себи као лажне, добише још већу силу и значај у отпору према Христовој проповиједи, а то с тога, што те вође не само да не бијаху налик на нравствену дјецу старозавјетне цркве, већ су шта више огрезли у грубом егоизму и прикривали најгрубије страсти и пороке. Јудејске вође не само да су сами одбацивали проповијед Христову, већ су од ње одвраћали и народ, увјеравајући га, да не ће доћи пророк из Галилеје, да *нико од кнезова т. ј. нико од интелегентних и првих људи не вјерује у Христа*, — а они, који иду за Њим, то су незналице, осуђени на проклетство. (Јов. 7. 47—45) Народ, заведен и збуњен својим вођама, нашао се у неприлици: како да прими учење Христово: да ли као од човјека или као од Бога? Да би се ријешило ово пријепорно питање, Господ је показао два средства, којима се може познати Његово учење као божанствено: прво је — у човјеку самом — његово нравствено добро расположење, а друго — с поља — владање по Његовим дјелима. О првом средству говори Он овако: „*Моје учење није моје, но посланство мѡ. Иже ктѡ хѡцетъ волю егѡ творити, раздѡмѡетъ ѡ учењу, које ѡ Бга естъ, или азъ ѡ себи глаголю*“. (Јов. 7. 16—17.) „*Иже естъ ѡ Бга, глаголаше Бжјихъ посланство: сегѡ ради въ не посланство, — окренуо се Он невјерујућим Јудејима, — иже ѡ Бга није*“. (Јов. 8. 47.) Из ових ријечи види се, да је ради увјерења о божанствености учења Христова нужно морално пристајање. Слично се по сличному позна, како говорише његда мудраци.

Друго средство показао је Господ у Својим дјелима, или боље — чудесима. Невјерни Јудеји питаху Га: „*Докѡлѡ дѡшъ наша вземлени; иже тѡ еси Хртѡсъ, рци намъ не ѡбниѡса*“ Исус им одговори као

и прије: „Рѣхъ вѣмъ, ѿ не вѣрѣете. Дѣла, ѿже ѡзъ творю въ имени оца моего, та свидѣтельствуютъ во мнѣ.“ (Јов. 24, 25; 5. 36.) А као на особито чудновату свједоѣбу свог божанственог посланства показао је он на Своје васкрсење. Кад су Јудеји тражили од Њега знамење с неба, Он им је рекао: „Рѣдъ лѣкѣвъ ѿ прелеводѣи знаменѣа ѿретъ: ѿ знаменѣе не дастса ѣмѣ токмѣ знаменѣе Іѡны прорѣка. Икоже во вѣк Іѡна во чрѣвѣ китѣвѣ три дни ѿ три нѣщи: такъ вѣдетъ ѿ Оѡнъ члѣвѣскѣи въ сѣрдцы землѣ три дни ѿ три нѣщи.“ (Мат. 12. 39—40). Но сила предрасудѣ и грјеховно огорчење тако је било велико, да то највеће чудо — васкрсење Христово — није дјеловало на њих благотворно, није породило код њих вјере, с тога су они сами навукли на себе осуђење. „Ице дѣла не вѣхъ сотвориѡвъ въ нѣхъ, ѿже ѡнъ никѣже сотвори, грѣхѡ не вѣша ѡмѣан: ѡнѣ же ѿ видѣша, ѿ возненавидѣша менѣ ѿ оца моего.“ (Јов. 15. 24.)

Та средства, која нам је показао Спаситељ, дјеловала су и још увијек дјелују у цркви православној. Моћ првога средства примијењена цркви источној састоји се у томе, да је у њој чистоћа правственога учења била увијек у тјесној свези са чистоћом догматичког учења и, обратно, чистоћа догматичкога учења — са чистоћом правственога. Ми знамо из њене историје, да је високо, савршено и чисто правствено учење Христово остварено у животу великих подвижника, који живише на истоку, — да су они саставили праву психологију борбе подвижника са страстима и у опће са сваким грјеховним стањем, покретима и наклоностима; њихова је заслуга, што се је устројила духовна чистоћа, они су установили ону љествицу, по којој човјек идући постаје бестрастан, моли се чисто и постаје особито слободан пред Богом. Та цела историја свједочи, с друге стране, да је право подвижништво увијек подизало у св. цркве неустрашиве борце за истину, чуваре православнога учења, помоћнике и правствену потпору за Архипастире, који се борише за истину. Тако је било до Фотија, тако је било и јест и данас у цркви источној и послѣје Фотија до данашњега дана. Црква источна с тога и јест права

црква, што чува чисто и неповријеђено правствено учење, а правствено учење с тога се чува тако, што се држи чистог догматичког учења; — једно без другог не може опетати. То доказују наши св. људи својим светим животом. А свима онима, који се желе увјерити о том, велимо: Освједочи се сам; ево ти наших догмата и наших вођа у животу правственом, врши вољу Оца Небеснога, па ћеш дознати, од куда наше учење!

Примијенимо ли то средство, као пробни камен, цркви папштанској, мораћемо доћи до неповољног за њу закључка. Полуцелагијанство са својим погледом на природу човјека, казуистика у истраживању људских поступака, превласт уображења и чувства у духовном људском животу — карактеришу цијелу правственост римског папшества. Услѣд тих особина духовног живота код папшества, стварају се тако ексцентричне личности, као што су: Катарина Сијенска, Бригита, Марија а ла Кок и т. д., које не могу бити свједоѣбом чистоће и светости латинског учења. Њихова разна виђења, која признају папшество за богодухновена, нису ништа друго до *обмана*, од које би их источне вође без сумње излјечили.

А особито осјетљивим и стварним знаком истинитости цркве источне јест дјејство благодати божје, која у њој пребива и која се показује у разним благодатним дјелима и чудесима. Господ Исус Христос рекао је, да је Он с нама до свршетка свијета, а кад је Он с нама, то се Он јавља исто онако, као што се јављао, док је видљиво пребивао на земљи. На свједоѣбе о чудном јављању благодати Христове у цркви православној а никако у западној, позивали су се често православни хришћани. Тако у XVII в. један поборник православља писаше против језујита Скарге овако: „Иди Скарга, у велику Русију и прочитај животописе оних светих и великих чудотвораца, који су и по смрти својој мртвим тјелесима својим лијечили сваку страст, оздрављавали сваку болест и недуг простих људи, који су их се с вјером дотицали, који су лијечили бијесне и хроме, слијепима давали вид, а болешљивима од сваке руке здравље повраћали“ и т. д. —

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Осврћући се сад на г. Соловјева и оцјењујући с једне стране — његов оштри приговор источному аскетизму, — на и Атонском монаштву,²⁶⁾ и строго осуђивање источне цркве, коју он на једном мјесту представља као мртво море, од кога доширу до њега мијазми у виду полемике источних богослова,²⁷⁾ а с друге — његову приврженост папизму, као божанственој установи, као продужење боговаплоћења на земљи, — ми имамо право тврдити о таквој његовој неспособности за примање истине и благодати православља, какву је Христос осуђивао код певјерних Јудеја. — Нашавши оживотворење свог идеала у цркви папштанској, Соловјев је већ тим изјавио своје духовно сродство с оним латинским особинама у схваћању духовног живота, које нам се тако грозно и које ми осуђујемо као духовну *обману*. Исмијевајући источну цркву као чуварицу чистоће православља и премазујући бијелом бојом цркву папштанску, г. Соловјев примјењује и једној и другој цркви народну легенду о Касијану и Николи Чудотворцу,²⁸⁾ у којој се тумачи, зашто се спомен Касијана слави кроз три године четири пут, а спомен св. Николаја два пут на годину. То је за то, — вели легенда, — што Касијан бринући се о чистоћи своје одјеће, није хтио помоћи мужнику, да извуче воз из блата, а светитељ Никола, не брињући се о чистоћи одјеће, помогао му је и заблатио се. Првога упоређује Соловјев са источном црквом, а другога са латинском. „Нема сумње, да се може опростити св. Касијану, — пише он, — што није волио ручни рад и велика блатна путовања. Но он би био потпуно крив, кад би почео осуђивати свога друга за то, што он схваћа друкчије обвезе светих према човјештву. Ми врло волимо чисто и раскошно одијело св. Касијана, но почем је наш воз у сред блата, то ми више требамо св. Никољу, тог неустрашивог светитеља, који је увијек спреман да нам помогне. Западна црква вјерна свом апостолском опредјељењу, није се бојала загазити у блато

историчког живота Налазећи се у течају многих вијекова као једини узрок правственог поретка и умне просвјете међу варварским народима Јевропе, она је узела на себе задаћу и материјалне управе, и духовног васпитања тих народа с њиховим независним духом и grubим инстинктима. Примајући се тог тешког посла папство, као и св. Никола у легенди, мање је помишљало на своју спољашњу чистоћу него на праве потребе човјештва. А источна црква, са своје стране, са својим аскетизмом и очигледним мистицизмом клонећи се политике и свију социјалних питања, која занимају цијело човјештво, желила је прије свега, као и св. Касијан, да се домогне раја без икакве пјеге на својој одјећи. Тамо су тежили да управе божанствене и човјечије силе свеопћој цијељи; а овдје је ствар ишла за очувањем своје чистоће. Ето то је главна тачка и најдубљи узрок раздјељења цркве. Ствар у различним идеалима религиозног живота. Религиозни идеал одијељеног хришћанског истока није лажан. Код источног хришћанског свијета религија је постала истовјетна са личношћу побожношћу, а молитва се сматра *јединим* дјелом вјере. Западна црква, не брињући се за личну побожност, као за праву клицу вјере, хоће, да се та клица развије и донесе плода у организованом социјалном раду, у славу божију и ради опћег људског добра. Источни човјек *моли се*, западни *моли се и ради*. Ко је између њих прав?“ —

Ми смо нарочито привели цио одломак, да бисмо као што треба оцијенили тон и правац ауторов. Прво, ми одлучно осуђујемо ону фељтонистичку лакоћу, коју аутор наводи у легенди проста карактера; њој није мјесто овдје, у озбиљној књизи, у којој аутор подиже свој глас у име стотине милиона људи, поводом питања врло важних; друго, само упоређење не може се прикладно примијенити ни западној цркви. Поправљајући аутора и користећи се тим упоређењем, морамо рећи, да ми осуђујемо латинску цркву не за то, што је блатом замазала своју одјећу, — прљотина спољашња, која се у раду добије, не пребацује се никому, — већ за то, што

²⁶⁾ p. 58.

²⁷⁾ L. 3, ch. X. p. 308.

²⁸⁾ L. 1, ch. 1.

је користећи се положајем и нуждом му жика, извукла му воз и одвезла у своје двориште. у корист своју. У самој ствари, зар није жеља, окористити се туђом несрећом, била узроком борбе Рима с грчким обредом и славенским богослужењем у славенским земљама? Зар није то исто било и у борби Рима с грчком црквом, — кад су кретоносци заузели Цариград, или кад су завојштили на Палестину? —

У првом случају воз је био увежен у двор папски, а у последња два случаја — умилешаше се домаћини и ослободише воз од пане. Да, папство би било великом установом и указало би велику услугу човјештву, да је радило на западу у име чисте идеје Христове, која није упрљана егизмом и аспирацијом на земаљску власт. На највећу жалост цијелог човјештва, то се није догодило!

(Наставиће се.)

ЈОШ НЕШТО У ПОГЛЕДУ ПОВРАТКА И ОЖИВОТВОРЕЊА „СРПСКОГ ПРАВОСЛАВНОГ ПАТРОНАТА“

за уређење свештеничке дотације.

Преч. г. Паја Димић, парох баша хидски, имао је љубав у 29. броју „Српског Сиона“ занимати се са мим у погледу уређења свештеничке дотације вис. слав. цркв. сабору управљеним меморандумом — и тако упоредивши начела из овог са досадашњим предлозима и покушајима наших Сабора и саборских одбора, дошао је на тај закључак: да од свију ових највећу гаранцију и сигурност нам даје: „оживотворење православног патронаша.“ због чега препоручује вис. слав. саборском одбору предлог меморандума на усвојење.

Даље пак налази, да би било целисходно, ако би славно уредништво исти меморандум у целој својој опширности у цењеном овом листу одштампати благоизволело.

На овај предлог г. П. Димића сл. уредништво имало је доброту приметити: будући да је исти меморандум у засебној књизи већ изашао, не налази за нужно, да се исти и у овом листу сада опет саопштава.

Видећи ту околност, да од дана на дан како свештенство, тако и интелигенција, особито пак народ наш све више се интересује и занима са идејом „права православног патронаша“, држим за своју дужност, у погледу питања наново-штампања меморандума у званичном листу са следећим разјашњењем служити. Упит-

ни меморандум се штампано само у 500 примерака; ми пак у нашој патријаршији имамо 627 општина, 708 пароха, 27 протопрезвитера, 80 сабор. посланика, преко 1000 учитеља, дакле да бимогао сваки по 1 примерак имати, не само 500, него 2450 егземплара требало би да се штампало било само за ове, не рачунајући ту и осталу интелигенцију. Овде имам приметити и то, да је мој меморандум само у 90 општина разаслат, и тако 537 општина немају ни појма о праву православног патроната.

Из овог се види доста извесно, да је г. Димић оправдано захтевао, да се меморандум саопшти и у званичном листу, да би се тако сва заинтересована лица, свештеници, учитељи и црквене општине могле потпуно уверити о оној пробитачности, коју нам пружа оживотворење патроната, сигурности — егзистенције и будућности наше православне цркве, ако се ова на основу патроната положила буде.*)

*) Жалимо, што и овом приликом не можемо испуни-ти жељу преч. г. Свештеника Петровића у погледу штампанања поменутог „Меморандума“, и то с тога, што је, према ограниченем простору овога листа, његова књига сувише оисежна, јер захвата 55 штампаних страна средње осмине. Књига та управљена је као представка високо-славном српском Саборском Одбору у Карловцима ради поднашања Сабору на решење; натпис јој је: „Меморандум Свештеника Петровића, протонамесника протопрезв. арадеког и пароха срп. вел. сент-миклушког у погледу повратка и оживотворења српског православног патронаша за уређење свештеничке и кантор-учитељске дотације,“ а штампана је 1891. у Н Саду у штампарији А. Пајевића и стоји 20 новчића. — О тој представици, односно меморандуму ваља сада сачекати меродавну одлуку нашега сабора. — У осталом и сада одржавамо оно мишље-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Из неколико чланака и преписа, које смо у овоме листу до сада читали, ни под који начин не може се расудити пробитачност или непробитачност „широнаша“, тим мање она околност: може ли се увести т. ј. оживотворити једно кардинално право из узрока, што су га наши предци од више десетина година занемарили. Није се дакле чудити, — ако са сваке стране од наших чујемо: право патрионата само римска црква има, и да ово само тамо постоји, и тамо се може уважити, где је у грађовници укњижено и т. д. — На ова мњења се налазе у мом меморандуму довољно званичних доказа, министарских наредба, одлука, које нам јасно доказују, како се јако варају сви они, који су горњег мњења.

Да би се пак и они, који нису имали прилике примити упитни меморандум, уверили и видели како суди о овој ствари торонталска жупанија, молим славно уредништво, да би доброту имало дати места оним наредбама, које је издао вблг.

не, што смо га нарекли у 29. броју у ноши на стр. 458. А нове податке, које г. писац у овом чланку сада износи, радо смо саопштавамо.

Уредништво.

(Свршиће се.)

МОНАСТИР ОСТРОГ У ЦРНОЈ ГОРИ.*)

I.

Једном од најлепших и најпитомијих крајева Црне Горе, у Бјелопавлићима, племену, које даје до 2000 убојних војника, северо-западно на самој граници ове нахије, на грдно високом брду, добар сахат више бјелопавлићког поља бели се *доњи манастир Острог* у сред својих лепих и големих зграда на два боја. Цео манастир опасан је високим каменитим зидом, на којем при улазу више врата портанских стоји обележје часнога крста, и мало даље као на страни, уздиже се врло висока мотка, која те потсећа на конзулатске бандијере у великим европским варошима. Она и овде исту услугу чини, јер се на

Евген Ронаји, поджупан наш, на моје последње записке у погледу потраживања парохијала од оних иновераца, који су земље од Кечанских православних као бивших мојих парохијана покуповали.

Ради оријентирања и.м.и. примешити, да ове наредбе нису узете у меморандум, и тако због тога узимам слободу на њих обрадити пажњу свију интересованих лица. — Ове наредбе гласе овако:

Број ^{49.372} подж. 1890. Преузвишеном кр. уг. министарству богочасти и јавне наставе у Будимпешти. Позивајући се на милостиву наредбу од 13. децембра 1890. г. бр. 55837. част ми је најмилостивије јавити, да у прошлој години 1890 бр. 43.315 мојим извештајем мољене наредбе потреба више не постоји, пошто је арадска консисторија прошле 1890. године под бр. 4896 међувремено послала клаузулу одобрења великосибирске митр. консисторије као највише црквене власти у погледу овог исказа рештанције парохијала. У Вел. Бечкереку 7. јануара 1891., у одсуству поджупана: Данијел с. р. велики бележник.

њој такође истиче и лепрша црногорска застава четири пута на годину о великим празницима, на име: о Петрову дану, о вел. Госпођи, о Васкрсенију и о св. Тројици (Духовима).

У ове дане народ из свију крајева Црне Горе, Босне, Старе и Нове Србије, Херцеговине и бог те пита којих крајева још, многобројно слеже се овамо на скупове црквене о великим литурђијама горњих дана, а нарочито највише о св. Тројици, када је храм т. ј. слава овог знаменитог манастира у Црној Гори.

У манастирским зградама око саме цркве стоји 21 ћелија, у које се многи народ сместити може, и то су све лепе, чисте, већном светле одаје, у којима је на по-

*) Овај опис манастира Острога саопштавамо нашим читаоцима из књиге г. Арсе Пајевића с натписом: „Из Црне Горе и Херцеговине. Успомене војскара за народно ослобођење 1876“. Под рубриком: „Нове књиге и листови“ приказали смо ту занимљиву књигу у 19. броју овога листа.

Уредништво.

ду пуно спаваћих хаљина с јастуцима и другом нужном опремом за постеље, којих има и врло финих са политираним креветима у неколико одаја.

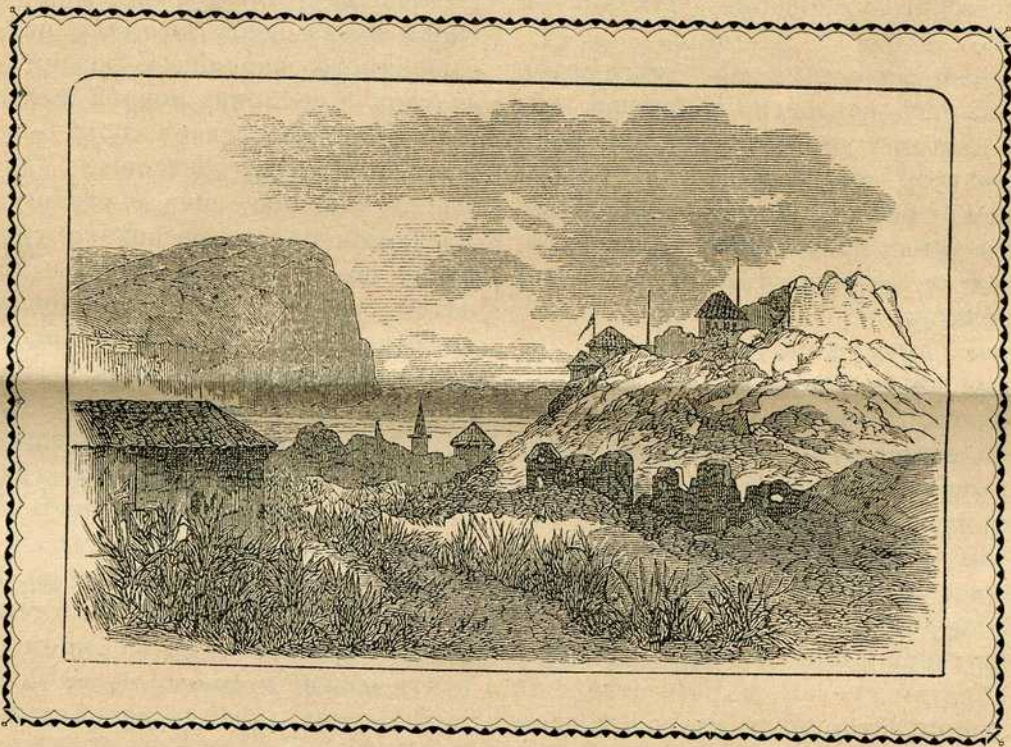
Осим тога на страпи, мало даље од цркве у манастирској авлији, стоје подигнуте три велике зграде, свака на два боја, у којима су на горњим бојевима одаја до одаје, а уз сваку оцаклија или кухиња, уз које се пружа дугачак ходник, колико су дуге саме зграде, а испод њих све су коњушнице и стаје за марву.

Црква доњег манастира зидана је од тесаног четвороугаоног камена, у почетку

вратима, покрај двери, тако су дивно насликане слике, да их се довољно нагледати не можеш, дивне су као прави ремени сликарства.

Више двери цео је иконостас цупкрасно насликаних мањих иконица све на фином обељеном ораховом дрвету, што је опточено златним первазима, које све скупа живо гори и трепери од светлости, која пада са кандила и запаљених воштаница, те чини особит утисак на гледаоце.

Овај спољашњи блесак и сјајност црквена тим необичније и живље утицаше на нас, који смо пуних седам недеља да-

овог столећа, и може се рећи, да има леп спољашњи изглед.

Унутрашњи украс цркве беше до прошле године обичан, прост, као и у осталих црногорских цркава, али прошле 1875. године око тројичиног дана доби на дар ова црква из Русије тако сјајан и скупocen иконостас са још неким другим црквеним утварима, с каквим се мало која српска црква и у најбогатијем крају српства подичити може.

Нарочито су скупocene обе престоне иконе и двери, на којима су светитељи златом опточени, а на јужним и северним

на крстарили по пустим крајевима херцеговачким, где смо једва видели по коју живу душу. како се бојажљиво помаља из својих пећина, а камо ли да могосмо чути јеку звона, која позивају хришћанске душе у богомољу на смирену молитву.

Оно неколико пустих и немих храмова, што видесмо у сред дивље природе, жалосно утицаху на побожно чувство наше, које се тим силније развило и оживело у нама пред овако величанственом појавом, што се отвараше оку и души нашој овде, у маленом али сјајном и велелепном храму манастира Острога.

Тако изгледа доњи манастир и око њега; али као круну свега ваља напоменути живу, студену и врло здраву воду, која неколико корачаја испод саме манастирске цркве изобилно извире из острoшких брда.

Али сада баците поглед свој северно на висину, где ћете угледати голо стење планине острoшке, која је најузвишенија према доњем манастиру источно и западно по један сахат, а изгледа као расечена јабука, једноставно, са свим стрмено и глатко, више оштро, те с тога се зар и зове „Острог“ од ове острице, јер по самом гробу ова планина није тако оштра и шиљава.

Од доњег манастира до близу саме стене подиже се постепено узбрдица, обрасла сва густом шумом, посред које води прорезан и лепо начињен пут, те својим кривудањем по најгушћој хладовини одводи путника до самих врата *горњег манастира*, што је овде у овој голој стени, у грдној пећини смештен.

На овом путу, који траје добро по сахата, има више лепих места за одмор на природним седиштима од камена, од којих нека изгледају као наслоњаче, а има и више савијутака равних, са којих путник одмарајући се задовољно погледа висину, којом је прешао, слушајући уједно и миловучне песме тица, што ту станују и прелетају ову гору.

Али најдивнији поглед доле, нуз грдну стрмен, обраслу густом шумом, отвара ти се пред очима истом онда, кад се успнеш у саму *пећину у стени, где је манастир*, па кад кроз малене прозоре манастирске погледаш доле на китњасто бјелопавлићко поље, на доњи манастир више њега, и на целу узбрдицу до највишег места, онда истом видиш, да у оној густој шуми, којом си прошао, има местимице и врло лепих усева манастирских, доста винограда, као и разног воћа: смокава, крушака, јабука и т. д., а под самим манастирским прозорима малене баштице, засејане разним зељем — онда ти се и око и душа толико у необичној радости и ванредном уживању, какво се човеку приказује зар само на овоме месту.

Али не чини само овај дивотни поглед на богату природу, да се човек и срцем и душом запесе у више светове.

Овде на овом месту близу себе осећаш неку тајанствену светињу, којој те силно уображење неком неодољивом снагом привлачи, просипајући пред тобом рајске мирисе, кроз које ти душа угледа божанствене маште, какве се до јако нигде не лепршаху пред духовним очима твојим.

„У име оца, сина и светога духа, св. Василије, прости свеколике грехе моје“, рекох, пењући се уским степеницама у малену црквицу, у којој је *живот и чудног светиштва* и у њему кости божјег испосника и калуђера *Василија*, над којим висаше много иконица у разним облицима, златних и сребрних новаца, медаља и других подобних ствари, које болесници на жртвеник свецу донесоше.

„У име оца, сина и светога духа св. Василије, прости свеколике грехе моје“, рекох по други пут, крстећи се пред *животом свечевим* и једна видовна рука подиже заклонац са свечевог *живота*, у којем лежаше целокупан костур свеца *Василија*, вас обмотан и увијен танким белим велом.

„У име оца, сина и светога духа св. Василије, прости свеколике грехе моје“, рекох по трећи пут, целивајући свечеву десницу кроз бели танки veo.

И *живот* се свечев заклопи, и ја у три корака бејаш на пољу, на степенима, на којима чух, како се за мном затворише врата малене *црквице свечеве гробнице*, која је 20 стопа дуга, 10 широка и 8 висока.

После тога пођох дубље у пећину, која је на два боја, да разгледам остале манастирске одаје.

На том *првом боју*, где је *црквица*, има једна врло пространа одаклија за кување и грејање зими, од које ватрени језик лиже тврдо теме пећине на којој се и с поља виде црни млазеви густога дима, а до ове одаклије с леве стране са свим засебно, зидом преграђене, стоје две лепе одаје, обе с прозорима на светлост, од којих је једна калуђерска *ћелија*, а друга је двојице стражара, који овде чувају државну *цебану*. До ове има још две одаје за гоште или за оставу разних ствари.

На *други бој* кривудајући воде степе нице са 44 степена од белог тесапог камена, врло лепо израђене, са гвозденим шипкама са стране, о које се човек у пењању ослањати може.

На том другом боју, баш више све чеве гробнице, стоји простран магазин пун џебане, а до овог други, више оџаклије, такођер напуњен џебаном. За ову другу магазину велe, да је некад била црквица ђаконa св. Василија, и да је исти ђакон сахрањен у поду ове некадање црквице.

Осим тих одаја на овом боју има још једна калуђерска ћелија с одајом за оставу ствари до ње даље опет једна одаја за стражаре, све на светлост, а поврх свега један прилично дугачак ходник, такођер с поља на степених, над којим се као и над целим манастиром као нека надстрешница навило чело камените стене.

У истом ходнику у стени има један велик хладан *извор*, у којем вода нигда не усине, него зими још тако набуја. долазећи кроз планину, да пада доле нуз стену преко ходника као неки водопад, а пред овим извором у стени има још једна дубока пећина, напуњена камењем разне величине, које ту стоји као крајња обрана манастирска од спољашњег нападача, као што ћете мало ниже видети.

Али ваља знати, да све то, с манастиром и свима стајама његовима, међу којима је и неколико зачкољица за држање ситне живади и оставу разног кућевног алата, лежи тако дубоко у пећини, да с поља, нарочито кад гледате од доњег манастира, не видите ништа осим што се виде уста саме пећине и нешто мало закреченог крова, који је направљен од дрвета а наслоњен је на стену, те под овим кровом стоје степени доњег боја и звоник манастирски. Иначе вам погле одоздо горе не види ништа од свега онога, што напред споменух.

Овај манастир у страховитој пећини голе острошке стене, подигао је у почетку 18-тог века сам свештац и калуђер Василије, за којег црквено и народно предање казује, да се родио у Херцеговини у селу Попову, од куда је побегао у ове кршчеве од зверских и крволочних Турака.

Између горњег и доњег манастира на брдашцу стоји још једна *шародревна црквица*, храм св. Ђорђа, за коју народ држи, да је св. Василије сазидао још пре манастира у пећини.

Још ми ваља напоменути, да у доњем манастиру у једној најстаријој згради на два боја стоји смештена телеграфска станица и школа од три разреда, који скупа броје до 50 ђака, с једном учитељем *Силом Маршиновићем*, осим којег у доњем манастиру живе још управитељ оба манастира *поп-Матијаши Радучовић* и парох острошки *Петар Рајичевић*.

И кад вам прикажем још становнике горњег манастира у пећини на име испосника и калуђера *Христифора (Ристу) Љецаву*, родом из Мостара у Херцеговини, двојицу стражара, што овде непрестано чувају џебану, и једног манастирског ђака — којима скупа срдачно захваљујем на пријатељском дочеку и разговору — онда имате пред собом потпуну слику овога правога и чудноватогa самостана, који је јамачно јединствен у своме роду.

И тако сам исцрпео сву црквену историју овога манастира који, као што ћете ниже видети, спада и у световну историју Црне Горе због знаменитих догађаја, који се око њега збиваху.

II

О Василијеву дне 1853.г. удари Омер паша, са 70.000 војске од херцеговачке стране прво преко Жуне, коју сву попали, па онда са западне стране преко Никшићког поља и Планинице па Бјелопавличко поље, које је један сахат од црногорско-турске границе, а с друге, с источне стране ударе Арбанаси и Миридити у исту нахију. те је сву попале и поробе. А како би што већма ујели за срце Црногорце, намисле да дарну највећу светињу овога народа, да попале оба манастира у *Острогу*, и да раскопају кости светог Василија.

Кад је књаз *Данило* чуо за турски напад, дозове к себи своја три брата: пок. војводу *Мирка* (оца књаза Николе) *Петра* и *Крцу Пешровиће*, те им рече, нека што брже иду бранити Острог од Турака.

Тако се дигну три Петровића са још

22 друга, међу којима од познатијих Црногораца беху *Новица Церовић*, *Ђуро* и *Петро Машановић* и *Саво Маршиновић*, те се затворе у горњи манастир Острог.

Турци на мах за њима дођу и опседну оба манастира, улогоривши се са 25 хиљада војника у доњем манастиру и околини, од куда су излетали и нападали горњи манастир.

Пувих 15 дана и толико ноћи браћаху се очајнички ово 25 друга у горњем манастиру, који је турска војска у густим гомилама нападала, доспевајући чак до првих манастирских врата. Одатле су, држећи пред собом снопове прућа, као иза какве бусије, бацали у пећину манастирску потпањене кумбаре, од којих једна паде у сред манастирске одбране, оних храбрих 25 друга. Али у једном тренућу ока, пре но што се кумбара распрштала, дочепао је Крцо Петровић, те је бацно доле на главе турске, где се кумбара распрштала и побила многе војнике.

Ово тако распали турску војску, да је са највећим огорчењем поновила јуриш и разбила прва нортанска врата, после којих остају још само једна гвоздена манастирска врата, па да доспу у сам манастир, али овде их је касна ноћ ухватила.

Све до освојења ових врата Црногорци су се лавовски борили, просипајући са неописаном брзином пушчава зрна на Турке; али кад им ови дођоше под саме степене што воде на гвоздена манастирска врата, не могаху гађати из пушака, него се лате крајњег средства — оног силног камења што у пећини спрењено стајаше — те стану просипати одозго камење, које је прва нечујно падало доле, јер падаше на главе турској војсци. Тек после неколико часова чују Црногорци ломљаву камења, по чему знадијаху да су се Турци одбили од манастирских врата, те начну опет из пушака Турке бити.

Те ноћи побили су Црногорци камењем под манастирским степенима толико много Турака, да је пред манастиром лежало небројно лешева турских, а доле узбрдицом тецијаше потоком турске крви.

Ово заустави Турке од нападаја за неколико дана.

Међу тим Црногорци навуку опет много бремење камена у пећину, коју беху скоро већ испразнили.

Тако једне ноћи спусте Црногорци доле на конопу мртво тело једног попа, који је међу њима умрљо у намери, да га сахране и укопају у малој градини манастирској, а да изврше ово хришћанско дело, спусте се на конопу још тројица других.

Тек што ови укопаше мртваца, пођу да се на конопу опет натраг узвучу горе, али их опази некако један део турске војске, и појури за њима, по ови беху већ двојицу успели, а трећи, Филип Матов *Маршиновић*, видећи да не може доспети горе, прикрије се негде у шуми, где му дође у главу спасоносна мисао.

Исти Филип знађаше врло добро говорити турски, па помисли, да се кроз турску војску као Турчин пробије.

Ова сретна мисао испале му за руком, и он се исте ноћи, пробијајући непрестано голему турску војску око доњег манастира и његове околине, дочепа села *Церова* у *Цјешивцима*, где је пок. књаз *Данило* са црногорском војском стајао, те јави књазу, да горњи манастир Острог још никако нису Турци заузели, него да се у њему још и сада очајно боре оно 25 друга.

Кад је ово чуо књаз *Данило*, прикупи што више својих соколова, те их изашље да одбију Турке од Острога, који, после неколико дана боја црногорске војске са турском, са свим се ослободи од Турака.

Тако се Острог, после 21 дана опсаде, ослободио големе турске војске.

Црногорска војска гонила је источно преко *Бјелопавлића* Турке и *Миридите* Латине, којих је на једном месту код цркве *Текле* на *Даниловом* граду 4000 заједно са њиховим капетаном *Вибол* заробила, али није хтела ни једног убити, него их је све опет живе у *Арбанију* повратила.

На том путу погинуло је много Турака, нарочито су се силни подавили бежећи преко реке *Зете*.

Међу тим су Црногорци из Острога преко *Гарич-планине*, пренели Њивот св.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Василија у Чевско племе, одакле су га однели на Цетиње у стари манастир, где је лежао св. Василије један месец дана, а после пренесу га опет, уз највећу свечаност народну, у горњи Острог, где и сада лежи.

Од ове кржаве војне има у народу много прича, занимљивих ситуација и појединости, међу којима је и та, да је од оних Турака, који су завојштали на св. Василија, много помахнитало доцније и да од то доба силни Турци долазе, да се поклоне Њивоту свечевом, стављајући на њега ретке ствари од веће вредности.

Тако причају за једног Турчина пикшићког, који при опсади Острога гађаше из пушке баш онај крст, што стајаше више гробнице свечеве, кад се кући вратио, да је помахнитао, па тако махнит дође једном у горњи Острог, где на Њивот св. Василија положи ону исту пушку, којом је крст гађао, целива свеца и врати се здраво дома.

Међу разним ванредним средствима, које Турци употребљаваху против опсађених 25 Црногораца у пећини манастира Острога, вредно је напоменути и ово:

Турска војска пењаше се на сам гребен остршке планине па отуда до 600 стопа ниже према стени спушташе на конопима много запаљено бремене сламе, пијајући запаљен бремен, да падне у пећину, али Црногорци у том тренућу косама сецијаху конопе, те се запаљена сла-

ма сваљиваше и падаше на главу турске војске.

Од знатнијих Црногораца, што су међу оно 25 друга опсађени били, данас су још петорица у животу, па име: *Ђуро Петровић* (стриц књажев), стари војвода *Новица Церовић*, војвода *Ђуро* и сердар *Петро Машановић*, као и познати песник црногорски *Саво Маршиновић*.

Осим манастира Острога, има у Црној Гори само још један овако знаменит манастир, а тај је на Цетињу, где је Њивот светога Петра

Ова два манастира Црногорцима су Мека и Медина, па деси ли се јутром рано или вечером о заходу сунца, да се Црногорац или Црногорка на путу ближе староме цетињском манастиру нађе, стаће на узвишено место, лицем према манастиру, скинуће своју кашуцу, крстећи се најпобожније, па ће на глас говорити молитву своју клањајући се светоме Петру; а деси ли се ближе остршкој стени, окренуће се исто тако с молитвом својом Њивоту св. Василија, а често ћеш чути, како се Црногорац или Црногорка са ова два светитељска имена куну и заверавају.

Шест сахата далеко од Острога, на *Плочу Чевску*, долазе Црногорци да са овог места угледају остршке стене и да се поклоне св. Василију, а тако исто има и од цетињског манастира удаљених места, на која народ долази, те се клања св. Петру.

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

— (Саборски одбор) држао је пре неколико дана више седница ради довршења јединственог организационог *сташуша*. У тим седницама учествовали су под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија ови чланови: Епископ вршачки Нектарије Димитријевић, архимандрит Иларион Руварац, прота Влаховић, др. Бранко Стефановић, др. Тоша Недељковић, адвокат Ј. Јагић, адв. Мих. Рогулић, Јустин Коњовић и Паја пл. Јеремић; реферисао је народни тајник Исидор Ђирић, а бележио је др. Лаза Секулић,

подтајник. — Кад цео операт за уређење наше црквено-школске аутономије буде готов, предаће се одбору петнаесторице, да га и он претресе и о њему своје мишљење поднесе.

— (Школски савет) држао је такођер 19. септ. о. г. своју седницу под председништвом св. патријарха, а у присутности: проте Ј. Бороте, дра М. Полита-Десанчића, Стевана Лазича и Теофила Димића. Школски савет расправио је и довршио *школску уредбу*, која ће сачињавати саставни део јединственог устројственог статута.

— (Почињање предавања у богословском

училишту и нови професори богословије.) Пишу нам из *Карловаца*: „Довршивање нове зграде, слободно можемо казати палате, задржало је, те неће предавања моћи отпочети на време у богословском училишту, као што је у овом врло цењеном листу завршетком 1890-1. школ. године одовуд објављено, и као што је управа истог училишта на „прној табли“ слушаоцима у своје време дала на знање. — Но у стању сам поштовану читалачку публику „Српског Сиона“ из најдоставеријег извора извести, да ће предавања на богословском училишту отпочети 30. септембра (12. октобра) о. г. Уписивање је већ започело и трајаће до 28. септембра (10. октобра) о. г. — Приватни и накнадни испити полагаће се исто тако до тог датума. — Познато је нашем свету, да је наш вазда брижни и неуморни св. патријарх Георгије, прибавио за професора богословије г. протојереја *Јована Вучковића*, а сад вам још уз то додајем, да је 21. септ. о. г. исто тако за професора примио студента московске духовне академије, *Владимира Зеремског*, родом из бачке *Турије*. Заиста две изврне снаге. Живили!“

— (Стогодишњица српске журналистике.) 14. (26.) марта 1791. године угледао је света први број првих српских новина и 14. (26.) марта о. г. навршило се пуно столеће, како је нови век дошао и на наша врата. Тога дана 1791. године почео је *Маркид Пуљо* да издаје у Бечу српске политичке новине под насловом „Сербскія Новини“. На другом месту није се тада српски ништа ни штампати могло, до ли у Млетцима, Липици или у Бечу. Ове прве српске новине биле су са свим скромна облика; излазиле су на четвртину, у два ступца, на два листа, а два пута преко недеље. Штампане су црквеним словима. Докле су излазиле, не можемо казати, али већ 28. децембра 1792. (8. јануара 1793) почео је, опет у Бечу, *Шеван Новаковић* да издаје „Славено-Сербскія Вѣдомости.“

Политичке новине имају судбину ефимерида. Живе за један дан. За то су и поједини бројеви првих наших новина велика реткост. С тога ближних података немамо ни о њиховом издавачу, који ће свакако бити какав поербљени македонски Грк или Цинцар; а не знамо ни за материјалне околности праоца свију наших новина. Свакако можемо по данашњим приликама наше журналистике судити, да са материјалне стране Пуљо није учинио најереснију спекула-

цију, кад је почео за Србе да издаје политичке новине. Ни *Новаковић* као да није боље прошао, јер се један пут тужи, да нема ни 130 сигурних уписника, те је тако са листом морао да престане већ 1794. године.

Срби осташе без икаква листа пуних 12 година; тек 30. јуна (12. јула) 1806. почела је француска владавина да у Задру издаје политички лист на српском и талијанском језику под насловом: „*Краљски Далматин*“ (талијански наслов: *Il Regio Dalmata*). Лист овај излазио је у недељи један пут и српски део писао се латиницом. Престао је излазити 20. марта (1. априла) 1810. године.

И опет наста време, у коме Срби нису имали никаква листа. Али 1. (13.) августа 1813. покрену *Димитрије Давидовић* и *Димитрије Фрушић* „*Новине Сербске*“ у Бечу, које су излазиле до 14. (26.) фебр. 1822., дакле скоро 8 година. У ондашњим приликама нису се могли писати политички чланци, али су за то књижевни додатци „*Новинама Сербским*“ замењивали књижевне листове и у њима су се живо расправљала књижевна питања и писале критике пуне ватре. У тим додатцима особито се често срећемо са Мушицким и Вуком Караџићем. Али ни „*Новине Сербске*“ нису имале особита одзива у народу; ако су и излазиле сваки дан (касније два пут недељно), једва су могле да добију нешто преко 400 уписника, као највећи број, до кога су могле да дотерају.

Кад је *Давидовић* престао са својим новинама, не имаше Срби опет никаква листа све до 1834. године, а те године 5. (17.) јануара изађе у Крагујевцу први број од „*Новина Сербских*“, које је *Давидовић* такође уређивао. Ове „*Новине Сербске*“ излазиле су недељно један пут. Одржале су се до данас, благодарећи томе, што су биле службени орган српске владе. Године 1842. почеле су да излазе два пута недељно, и наслов су преокренуле на „*Сербске Новине*.“ Године 1850. почеле су да излазе три пута преко недеље. Године 1856. излазиле су сваки дан, али већ 1857. г. опет су издаване недељно три пута. Сад излазе сваки дан, а од 1869. зову се „*Српске Новине*“. Оне су данас најстарије међу српским новинама.

Међу тим је и међу Србима у Аустрији покренут 1835. године „*Сербскій Народній Листъ*“, књижеван недељни лист, али већ 1836. год. мораде бити обустављен из политич-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ких разлога и тек 1837. год. могао се наставити; а кад му је уредник *Тодор Павловић* покренуо „Срп. Народне Новине“, онда је „С. Н. Листъ“ додаван овима као прилог.

За тим је после излазио у Пешти „Скорошеча“, па Арнотов „Магазинъ“; после тога „Подунавка“ у Земуну, а за њом у Новом Саду „Седмица“, па „Даница“ итд. Све су то били књижевни листови.

А 1835 год. покренуо је Људевит Гај у Загребу „Даницу Илирску“ (латиницом), а идуће године „Народне Новине“, које и данас излазе, као службени лист хрватске владе.

Не толико под рубрику журналистике, колико под периодска издања имају се рачунати „Мјесечна и тромјесечна сочиненија“, која је 1815 год. почео у Будиму да издаје за српску младеж Јован *Берић*; али је дошло до треће свеске и тиме је био и крај овом првом српском часопису за младеж.

Године 1825. почели су излазити „Лѣтописи сербски“, који часопис и данас излази као „*Летопис Матице Српске*“.

К овим податцима треба споменути још „Грлицу“, која на Цетињу излази као годишњи забавник под уредништвом *Димитрија Милаковића* од год. 1835 до 1839, па „Српско-далматински Магазин“, који је покренуо у Задру др. *Тодор Пешановић* године 1836, те је до скоро излазио.

Вредно би било и требало би да нам које вешто перо напише поводом ове стогодишњице историју нашег стогодишњег журналистичког рада. —

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

— Летопис „Матице Српске“. Уређује *А. Хаџић*. Књига 167. (Свеска III. за годину 1891.) У Новоме Саду, срп. штампарија дра Свет. Милетића, 1891. — 8 на стр. 156. — Садржај је овој књизи: 1.) Прилози за историју Црне Горе. По „Крисовуљу цетињском“ од Марка Драговића; 2.) Цар Јован, хисторијска трагедија у пет чинова, од Мите Поповића; 3.) Успомене из Италије, од дра Ђорђа Дера (Наставак); 4.) Може ли школа бити без телесне казне? Педагошка расправа Мите Нешковића. (Наставак); 5.) Говор у спомен и славу Јовану пл. Наки Велико Сент-Миклушском о св. Сави 1890, од А Хаџића; 6.) Књижевност: Оцена Стевана Милованова на књигу Ср. Ј. Стојковића „Геометрија за више разреде гимназија и реалака“; 7.) Гласник из српских и словенских књижевности: Књижевност у Пољака, од дра Стевана Павловића. — Цена је овој књизи 70 новчића, а члановима матичиним разашиле се бесплатно.

ИСПРАВАК.

У 37. броју овога листа, у чланку „Обновљена црква у Митровици“, на страни 605. а у иешом реду од озго треба иза речи: два чирака од „златног бронза“ додати ово: *поклонила гђа Ана Јанковић, шрг., за спомен свога мужа Ђорђа, у вредности од 800 фор.*

ОГЛАСИ.

Бр. III. О. 9. ех. 1891.

137

СТЕЧАЈ.

1—2

На српској вероисповедној четирразредној женској школи у Ст. Керу овим се отвара стечај за учитељицу.

Плата је учитељици у готском: 400 фор. три хвата дрва, 1200 квадратни хвати земље у име баште и слободан стан.

Изабрана ће бити дужна све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу у женском ручном раду обучавати.

Молитељке, које ово место добити желе, нека се до 20. октобра о. г. са добро провиђеном молбом обрате на местни школеки одбор, а уз то имају доказати, да су оспособљене за предавање мађарског језика у српским основним школама.

Из седнице местног школског одбора српске православне црквене општине држане у Ст. Керу 22. септембра 1891.

Арк. Р. Павловић,
перовођа.

Петар Кунић
председник.

135

ЕДИКТ.

2—3

Услед молбе Димитрија Банца, кројача из Осека, да би од супруге своје Дамјанке сада непознатог бравашта коначно разведен био, настојећим позива се речена Дамјанка, да у року од 6 месеци од првог увршења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане или место свога пребивања пријави, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије у Карловци 27. августа (8. септ.) 1891. држане.
Архидијецезална Конзисторија.

Ен. 516.

к. 361. ех. 1891.

СТЕЧАЈ

131 3—3

На упражњено парохијско место VI. класе у *Меѓали*. — Компетенти имају своје довољно иustruиране молбе до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице, држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

E. 1055.

I. 149.

ЕДИКТ. 132 2—3

На молбу Катарине Константиновић рођ. Стојадиновић из Панчева, да се од супруга свог Андрије Константиновића негда кројача у Панчеву, који је њу пре десет година оставио и у свет отумарио, коначно разведе, позива се речени Андрија, да се има у року од шест месеци овоме духовноме суду лично пријавити, или да место свог пребивања означи, јер ће се у противном случају поведена бракоразводна парница и без њега по постојећем пропису закона окончана бити.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 26. Августа (7. Септемб.) 1891. држане.

133 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На упражњено учитељско место у *Ловри* овим се расписује стечај.

Плата је учитељска: 340 ф, слободан стан од две собе са баштом, 12 ф. за пероводство, 15 ланаца ораће земље, на коју учитељ порез плаћа (годишња је аренда 180—200 ф); за тм од укупа, парастоса и венчања по 50 нов и у име огрева 500 пиртли.

Приметити је, да ће изабрани учитељ дужан бити дати садањем привременом учитељу један део од дрва и од аренде, и то припадајући део од 1. септ па све до оног дана, када ново-изабрани учитељ своје место заузме.

Дужности учитеља су осим свакидашње школе, држање пофторне школе и појање у цркви.

Молитељи нека своје молбенице до 6. (18.) окт. на подписаног поднесу.

Из седнице српске православне црквено-школске општине у *Ловри* (Lórgé, и. р. Bácskeve) 12. (24.) септ. 1891. г.

Јоан Вечелч
председник.

Ен. 473.

к 384. ех 1891. **СТЕЧАЈ** 130 3—3

На упражњено парохијско место II. класе у *Сри. Св. Пешру*. Компетенти имају своје снабдевене молбенице до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

„Српски Сион“ излази сваке недеље н. великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожича у Београду.

Поједини бројеви стају 10 новчића.

136

ЕДИКТ.

2—3

Услед молбе Јефрема Несторовића из Карловаца, да би од супруге своје Драгиње, која је пре 14 година незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, настојећим позива се речена Драгиња, да у року од 6 месеци од првог увршћења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане или место пребивања свога пријави, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Архид. Конзисторије у *Карловци* 27. августа (8. септ.) 1891. држане.

Архидијацезална Конзисторија.

134

СТЕЧАЈ.

2—2

На упражњено учитељско место у *Пивница* расписује се стечај.

Плата је учитељу у новцу 100 фор., два фртаља ораће земље са припадајућим јаромом од 4 $\frac{1}{2}$ јутра (1200 □). Учитељ је дужан порезу, еквивалент, и све трошкове на земљу уплаћивати. Осим тога слободан стан од две собе с кујном, комором и шталом; једну башту у стану и једно гувно изван села. За перовођество 15 фор., од погребца где буде позван 50 нов.; огрева ни дрва нема.

Учитељу у дужност снада све прописане предмете предавати, једну певницу с пјенијем заступати, о парастосима бесплатно појати и децу у појању обучавати.

Молитељи који би ово место желели, имају своје молбенице до 1. Новембра по нашем на подписаног послати.

Из седнице цркв. школ. одбора, држане 15. септембра 1891.

Никола Милошев,
учитељ и перовођа.

Урош Керавица,
председник.

Ен. 392. 430. 499.

к 357 ех 1891.

129

СТЕЧАЈ.

3—3

Расписује се стечај на смрћу пок. јереја Душана Арновљевића упражњену парохију у *Мокрину*. Компетенти имају своје ваљано инструментне молбе до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице, држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

Претплата и огласи шаљу се накнадној штампарији *А. Пајевића* у дунавској улици, а рукописи уреднику *Сави Пешровићу* у *Нови Сад*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.